

Advies

DATUM 8 december 2014
VOLGNUMMER 2014-2015/13

COMMISSIE Commissie voor Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin

Gedwongen adopties vanuit kinderrechtenperspectief

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van het Vlaams Parlement organiseert hoorzittingen over gedwongen adopties uit het verleden. De Commissie nodigt de kinderrechtencommissaris op 9 december uit om advies te geven.

Het kinderrechtenverdrag is duidelijk: ouders zijn de belangrijkste opvoedingsverantwoordelijken en het is de opdracht van de overheid om hen hierin bij te staan. Adoptie kan als alternatieve vorm van zorg slechts onder zeer strikte voorwaarden.

Ook al is er ondertussen het kinderrechtenverdrag en zijn er andere belangrijke verdragen en richtlijnen met extra waarborgen, waakzaamheid blijft nodig en voldoende garanties dienen te worden ingebouwd.

- De praktijken uit het verleden laten nu nog sporen na. Kinderen zijn ondertussen volwassenen, jonge moeders zijn intussen vergeten moeders. Een publieke erkenning van dit onrecht is noodzakelijk. Bovendien is begeleiding en steun bij hun zoektocht naar hun verleden dat nog steeds zeer sterk aanwezig is, essentieel.
- De praktijken uit het verleden dwingen ons om tot op vandaag kritisch te zijn. We moeten alle mechanismen in het werk stellen om gedwongen adopties te vermijden en de rechten van kinderen in andere gezinsvormen te vrijwaren.
 - Versterk het inzagerecht voor geadopteerden bij binnenlandse adoptie
 - Zorg voor het zorgvuldig samenstellen, opsporen en archiveren van alle adoptiedossiers. Dus ook van kinderen die ondertussen volwassen zijn.
 - Voorkom anoniem bevallen door discreet bevallen met garanties voor rechten van kinderen en ouders mogelijk te

maken. Met toegang tot afstammingsinformatie en goede begeleiding van alle betrokkenen.

- Voer een breder debat over afstamming.

1. Veranderde context, blijvende gevaren

Het kinderrechtenverdrag dateert van 20 november 1989. Sedertdien is er tal van nieuwe wet- en regelgeving en zijn er vele praktijken ontwikkeld die de implementatie van het verdrag op Vlaams en federaal niveau proberen te verzekeren.

Kinderrechtenverdrag: kinderen meer zichtbaar?

We kunnen het verleden niet beoordelen vanuit deze recent vorm gegeven toetsstenen. Maar we mogen tegelijk niet vergeten dat het kinderrechtenverdrag in de eerste plaats een tekst is die voortkomt vanuit een verontwaardiging om een bestaande toestand en die er heel expliciet naar streeft om deze toestand te veranderen.¹

Kinderen waren lange tijd niet zichtbaar en waar ze zichtbaar waren, werd er heel vaak weinig belang gehecht aan wat kinderen beleefden en te zeggen hadden.

Fouten erkennen uit het verleden

Illustratief hiervoor is het recente onderzoek van de Commissie Samson in Nederland naar het voorkomen van seksueel misbruik in jeugdinstituten. Het onderzoek toont heel duidelijk aan hoe kinderen die slachtoffer waren van seksueel misbruik voor 1980 volstrekt niet serieus genomen werden wanneer ze anderen over het seksueel misbruik vertellen. 'Ze worden uitgelachen, weggehoond, niet geloofd, en krijgen in veel gevallen zelfs straf voor hun vermeende leugens, 'vieze praatjes' en slechte gedachten'.² De aandacht voor rechten van kinderen verschijnt in dit licht als een protest tegen het voortdurend miskennen van kinderen.

Verontschuldigen en ondersteunen in zoektocht en verwerken

De vele getuigenissen over gedwongen adopties tonen niet alleen een miskennen van de rechten van kinderen, maar evenzeer van de rechten van de geboortemoeders. Jonge vrouwen en hun pas geboren kinderen zijn onmiskenbaar onderwerp geweest van een vorm van emotioneel en psychisch geweld. Dat erkennen is het minste wat we vandaag kunnen doen. Tegelijk dwingen deze praktijken uit het verleden ons om ook onze actuele praktijken blijvend kritisch vanuit een kinderrechtenperspectief te benaderen.

2. Vraag naar erkenning met oog voor actuele noden

Gedwongen adopties op grote schaal

Gedwongen adopties gebeurden niet alleen in België. In Spanje, Argentinië, het Verenigd Koninkrijk en de voormalige DDR bijvoorbeeld vonden gedwongen adopties op grote schaal plaats. Ook in Australië werden tussen het begin van de jaren vijftig en het einde van de jaren zeventig 150.000 baby's van ongehuwde moeders (meestal tienermoeders) door de staat

¹ P. Meirieu, (2002), *Le pédagogue et les droits de l'enfant*, Paris: Tricorne.

² Rapport Commissie-Samson (2012), *'Omringd door zorg, toch niet veilig. Seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen, 1945 tot heden'*, Amsterdam: Boom.

afgenomen en aan kinderloze gehuwde stellen 'gegeven'. In 2013 verontschuldigde de Australische regering zich hiervoor publiek. Aan deze verontschuldiging is een heel (onderzoeks)proces vooraf gegaan.

Onderzoeksproces Australië: erkennen verleden en invloed op heden

Het onderzoeksproces dat de voorbije jaren in Australië plaats vond is veel meer dan een louter in kaart brengen waar het precies fout gelopen is met gedwongen adopties.

Uiteraard wilde de Australische regering inzicht verwerven in de omvang van het probleem. Maar men heeft van in het begin ook uitdrukkelijk gestreefd naar het inventariseren van de actuele noden en vragen van geboortemoeders en geadopteerde kinderen.

Aan het onderzoek namen meer dan 1500 mensen op vrijwillige basis deel. Ongeveer de helft van hen waren geadopteerde kinderen, één derde waren geboortemoeders en de andere deelnemers waren hoofdzakelijk andere familieleden en leden van de adoptiegezinnen. Er waren slechts 12 vaders bij het onderzoek betrokken.

Voor elk van deze groepen probeerde men in kaart te brengen wat de effecten waren van de gedwongen adoptie. Om vervolgens duidelijk aan te geven op welke terreinen elk van deze groepen vandaag ondersteuning en begeleiding nodig heeft.

De Australische regering erkent hiermee dat het verleden nog steeds actief is in het heden. En dat, ook al kan men wat in het verleden gebeurd is niet herstellen, het belangrijk is het verleden in het heden een plaats te geven. Belangrijk is ook dat de Australische regering op deze manier de geboortemoeders en de geadopteerden niet enkel als (passieve) slachtoffers, maar ook als (actieve) overlevers benaderd.

Op basis van de verschillende bevindingen schoof men zeven zaken als prioritair naar voren:

1. gedwongen adoptie als praktijk uit het verleden erkennen,
2. deze erkenning naar een breed publiek communiceren en levendig houden,
3. professionals trainen in specifieke vaardigheden om de geboortemoeders en de geadopteerden zo adequaat mogelijk te kunnen ondersteunen,
4. een analyse van de bestaande procedures tot het bekomen van informatie,
5. het vergroten van de mogelijkheid om tot de juiste afstammingsinformatie vlot toegang te krijgen,
6. het verzekeren van allerlei vormen van ondersteuning en begeleiding en
7. een permanente screening van de bestaande adoptieprocedures.

Het verleden laat sporen na in de persoonlijke levensgeschiedenis van geboortemoeders en adoptiekinderen. Uit contacten met de praktijk weten we dat betrokken diensten niet ontkennen wat er toen gebeurde en de onregelmatigheid ervan toegeven.

Vanuit het belang van de geboortemoeders en adoptiekinderen die met de gevolgen ervan moeten leven en naar analogie met wat rond het historisch misbruik in scholen en instellingen is gebeurd, zouden de officieel verantwoordelijke instanties publieke verantwoordelijkheid kunnen nemen voor het feit dat dit heeft plaatsgevonden. Het was immers geen privéaangelegenheid, het gebeurde met medewerking van officiële instanties (adoptiedienst, kloosterorde,...). Een officiële 'verontschuldiging' kan mogelijks bijdragen tot evenwicht en herstel bij de mensen die met de gevolgen ervan leven.

3. Adoptie vanuit kinderrechtenperspectief

3.1. Kinderrechtenverdrag

Adoptie als vorm van alternatieve zorg onder strikte voorwaarden

Artikel 20 van het Kinderrechtenverdrag beschouwt adoptie als een vorm van alternatieve zorg voor een kind dat tijdelijk of blijvend niet in het eigen gezin verzorgd kan worden. Bij een adoptie worden de familiebanden van een kind met zijn biologische geheel (volle adoptie) of gedeeltelijk (gewone adoptie) verbroken.

Artikel 21 van het Kinderrechtenverdrag bepaalt dat in landen waar adoptie wordt erkend of is toegestaan hiertoe alleen kunnen overgaan als dit in het belang van het kind is en slechts met toestemming van de verantwoordelijke instanties. De bescherming van het kind staat voorop.

Recht op identiteit en informatie origine

Artikel 7 van het Kinderrechtenverdrag luidt als volgt:

'The child shall be registered immediately after birth and shall have the right from birth to a name, the right to acquire a nationality, and, as far as possible, the right to know and be cared for by his or her parents.'

Dit artikel gaat over alle kinderen, ongeacht de specifieke omstandigheden van de verwekking of geboorte.

Van der Linden en Vlaardingerbroek hertalen dit als volgt:

'Elk kind heeft het recht op kennis van zijn identiteit en daartoe behoort niet alleen dat het kind mag vernemen dat het een juridische status heeft die niet overeenstemt met de genetische waarheid, maar ook dat het, indien het kind daar prijs op stelt, mag weten van wie het daadwerkelijk afstamt. Met de kennis over de identiteit zijn immers voor het kind psychologische, sociologische, medische en juridische belangen gemoeid'.³

'The right to know one's origins' wordt verder ondersteund door artikel 8 van het Kinderrechtenverdrag dat stipuleert dat overheden het recht van het kind om zijn of haar identiteit te behouden, moeten eerbiedigen. Het recht van het kind om toegang te hebben tot informatie over zijn ouders vindt verder zijn grondslag in artikel 13 van het Kinderrechtenverdrag (het recht op het zoeken en verkrijgen van informatie), alsook in artikel 16 van het Kinderrechtenverdrag (het recht op eerbied voor het privé- en gezinsleven van het kind).⁴

Pluym geeft aan dat artikel 7 van het Kinderrechtenverdrag niet zonder interpretatieproblemen is. Deze worden deels veroorzaakt door de eerder

³ A. Van der Linden en P. Vlaardingerbroek, *'De kansen en risico's van adoptie'*, Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht, 25 (5), 104-112, p. 105.

⁴ L. Pluym, *'Het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 IVRK) na heterologe medisch begeleide voortplanting, adoptie en draagmoederschap in België'*, Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten, 2012, 1, 5-22.

vage bewoording van het artikel, maar ook door de medische vooruitgang waardoor het artikel moet worden toegepast op 'niet-voorzien situaties'.⁵

Bij de interpretatieproblemen lijken twee zaken aan de orde te zijn:

1. vooreerst de vraag naar de betekenis van het begrip 'ouders' en
2. de betekenis van de bijzin 'as far as possible'.

Met betrekking tot het eerste punt, concludeert Pluym op basis van een uitgebreide argumentatie dat aan het begrip 'ouders' een zo ruim mogelijke betekenis moet worden gegeven.

Ruim mogelijk betekenis ouders

'Wanneer een kind verschillende personen als juridische, sociaal-educatieve, biologische en/of genetische ouders heeft, bijvoorbeeld in het geval van draagmoederschap, heeft het kind het recht om elk van hen te kennen. Elk van deze ouders heeft immers een belangrijke invloed op de identiteitsvorming van het kind'.⁶

Met betrekking tot het tweede punt, stelt de auteur dat er omstandigheden kunnen zijn die het recht om zijn ouders te kennen kunnen beperken. Op zo'n moment kan het belang van het kind vragen dat identiteitsgegevens van de geboorteouders niet worden vrijgegeven (wanneer het kind werd verwekt door incest bijvoorbeeld). Dit vraagt dus een permanente afweging tussen artikel 3 en 7 van het Kinderrechtenverdrag.

3.2. VN-richtlijnen alternatieve zorg voor kinderen: adoptie 'niet' voorkeur

De VN nam in 2010 richtlijnen voor alternatieve zorg voor kinderen aan.⁷ Deze richtlijnen nemen bepalingen op over alternatieve zorg voor kinderen die aan de ouderlijke zorg onttrokken zijn of bij wie de kans groot is dat dit zal gebeuren.

Hoewel adoptie volgens de richtlijnen niet onder alternatieve zorg behoort (artikel 30), komt het op veel plaatsen aan bod. Zo maken de richtlijnen duidelijk dat adoptie niet de eerste voorkeur kan zijn. Uitgangspunt is dat er zoveel mogelijk geprobeerd wordt om kinderen bij hun ouders of verzorgers te laten opgroeien. Alleen indien dit niet mogelijk is, moet er een andere passende oplossing geboden worden, bij voorkeur in een gezinsvervangende omgeving.

Volgens deze richtlijnen is adoptie een mogelijke stabiele en definitieve oplossing wanneer terugplaatsing in het gezin binnen een passende periode niet mogelijk blijkt of niet in het belang van het kind is (artikelen 123, 152 en 161).

3.3. Haags adoptieverdrag

Het Haags adoptieverdrag, ook het verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie

⁵ L. Pluym, 'Het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 IVRK) na heterologe medisch begeleide voortplanting, adoptie en draagmoederschap in België', Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten, 2012, 1, 5-22, p.7.

⁶ L. Pluym, 'Het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 IVRK) na heterologe medisch begeleide voortplanting, adoptie en draagmoederschap in België', Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten, 2012, 1, 5-22, p. 11.

⁷ Resolutie 64/142 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (24 februari 2010), VN Doc. A/RES/64/142.

genoemd, beoogt kinderen en familie te beschermen tegen de risico's van illegale, onrechtmatige en slecht voorbereide adopties naar het buitenland. Het verdrag dateert van 1993, maar trad pas in werking in België in 2005.

Het verdrag legt de verdragsluitende landen op de naleving van de verdragsbepalingen zelf te regelen in een zorgvuldige adoptieprocedure waarin de belangen van het kind centraal staan.

Ze moeten ook maatregelen nemen die bemiddeling door twijfelachtige personen of organisaties, kinderhandel en winstbejag voorkomen (artikel 1). Uitgangspunt is dat het kind pas voor interlandelijke adoptie in aanmerking komt wanneer het niet mogelijk is om het kind bij familie of in een pleeg- of adoptiegezin in het land van het herkomst op te nemen (het zogenaamde subsidiariteitsbeginsel, artikel 4).

3.4. Herziene Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen: transparantie, efficiëntie en bescherming

Deze herziene Europese overeenkomst van 2008 wijzigt het Europese verdrag inzake de adoptie van kinderen van 1967. Deze overeenkomst voorziet in een reeks beginselen voor adoptie die de verdragspartijen moeten opnemen in hun (sub)nationaal recht. Het is van toepassing op binnenlandse adopties en op internationale adopties van kinderen uit niet-partijen bij het verdrag van Den Haag.

De herziene overeenkomst beoogt de procedure voor nationale adoptie te verbeteren door meer transparantie en efficiëntie waardoor er een betere bescherming tegen mishandeling wordt geboden. Het laat de Staten vrij om adoptie uit te breiden tot koppels van dezelfde sekse die samenleven in een stabiele relatie. Daarnaast streeft het ook naar een beter evenwicht tussen het recht van het adoptiekind om zijn of haar identiteit te kennen en het recht van de biologische ouders op anonimiteit.

4. In de nabije toekomst?

4.1. Versterk inzagerecht geadopteerde bij binnenlandse adoptie

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om, naar analogie met de interlandelijke adoptie, ook het inzagerecht van geadopteerden bij binnenlandse adoptie te versterken.

Interlandelijke adoptie: vanaf 12 jaar inzagerecht

Het nieuwe decreet interlandelijke adoptie, dat op 1 januari 2013 volledig in werking trad, regelt specifiek voor het inzagerecht dat elke geadopteerde vanaf 12 jaar de Vlaamse adoptieambtenaar inzage kan vragen in zijn adoptiedossier.

Dit is in overeenstemming met artikel 7 van het kinderrechtenverdrag dat het recht van het kind om zijn (geboorte)ouders te kennen, erkent.

Het decreet somt ook duidelijk op welke gegevens onder het inzagerecht vallen:

- de afkomst van de geadopteerde

- de gegevens van de identiteit van de biologische ouders van de geadopteerde
- de medische gegevens van de geadopteerde
- de medische gegevens van de biologische ouders van de geadopteerden
- de situatie van de geadopteerde op het ogenblik van de afstand
- de aanleiding van de afstand
- de situatie van de biologische ouders op het ogenblik van de afstand
- de officiële documenten over de geadopteerde van zowel het herkomstland als van België met betrekking tot de adoptieprocedure
- de nazorrapporten over de geadopteerde voor zover ze betrekking hebben op de geadopteerde.

Binnenlandse adoptie: kinderen hebben enkel privacywet

Voor binnenlandse adopties is er momenteel nog geen uitgewerkt inzage-recht voor handen. De geadopteerde heeft, op grond van de privacywet, louter het recht om de gegevens die over hem of haar worden bewaard bij elke organisatie of overheid, in te kijken. Het gaat echter enkel over gegevens die over de geadopteerde gaan. Het gaat dus niet om gegevens die ook over derden handelen, zoals bijvoorbeeld of er al dan niet erfelijke ziekten zijn in de familie van de geadopteerde zijn, de achtergrond en de naam van de biologische ouders, en dergelijke meer. Deze gegevens kunnen alleen worden bekend gemaakt aan de geadopteerde als de personen over wie ze gaan, hiervoor de toestemming geven. Dat is onvoldoende.

4.2. Nood aan het zorgvuldig samenstellen, opsporen en archiveren van alle adoptiedossiers

Inzage in een adoptiedossier is maar mogelijk als een dossier voorhanden is. Vandaag de dag wordt elk adoptiedossier verplicht aan de Vlaamse adoptieambtenaar overgedragen. Lange tijd was dit niet het geval, dus heel wat adoptiedossiers zijn verloren gegaan. We vragen de Vlaamse adoptieambtenaar verder werk te maken van het actief opsporen van dossiers van alle adopties en deze te archiveren. We zien dit als het garanderen van het recht op informatie en als een algemene opdracht van de overheid.

4.3. Niet anoniem maar wel discreet bevallen

Nood aan wettelijke basis

Wanneer vandaag in België iemand ongewenst zwanger is en dit graag uit de openbaarheid wenst te houden, dan zijn er wettelijk gezien geen mogelijkheden om deze anonimiteit te waarborgen.

De Belgische wetgeving verplicht om in de geboorteakte van een kind de identiteit van de moeder te vermelden. Voor een aantal vrouwen is dit gegeven bijzonder problematisch. Vrouwen die hun moederschap geheim willen houden, trekken daarom vaak naar Frankrijk waar anoniem bevallen mogelijk is. In dat geval registreert niemand het moederschap. In een eerder advies aan de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding van het Vlaams Parlement bij een verzoekschrift over de legaliteit van adopties van baby's geboren uit anonieme bevallingen in

Frankrijk, spraken we ons negatief over deze praktijk uit.⁸ Anoniem bevallen is niet verzoenbaar met het recht van het kind om te weten van wie het afstamt (artikel 7 kinderrechtenverdrag).

De Belgische Senaat buigt zich al sinds eind de jaren negentig over een mogelijke oplossing voor deze problematiek. Een belangrijk discussiepunt vormt het vraagstuk anoniem of discreet bevallen. Recent dienden Kamerleden een wetsvoorstel in over het discreet bevallen. Het Kinderrechtencommissariaat bracht al in 2009 hierover een eerste advies uit.⁹ Wij spraken ons toen uit pro het concept van discreet bevallen, zij het onder de duidelijke voorwaarde dat het artikel 7 van het kinderrechtenverdrag gerespecteerd werd.

Toegang tot afstammingsinformatie

Op basis van analyse van de relevante artikels uit het kinderrechtenverdrag, beklemtonen wij het belang om aan minderjarigen toegang tot zowel de identificerende als de niet-identificerende gegevens van de biologische moeder te verlenen.

12-jarige inzage in adoptiedossier

Ook al zijn we ons bewust van de arbitrariteit van elke leeftijdsgrens, toch opteren we ervoor om uit te gaan van een vaste leeftijdsgrens in plaats van te steunen op concepten als 'voldoende onderscheidingsvermogen' of 'maturiteit'. En dit omwille van de rechtszekerheid. Conform onder meer het Vlaams decreet van 20 januari 2012 houdende de regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, schuiven we daarbij de leeftijd van 12 jaar naar voren. Ook in het Vlaamse adoptiedecreet heeft de geadopteerde vanaf 12 jaar recht op inzage in zijn adoptiedossier. Eventueel kan de mogelijkheid tot een afwijking voorzien worden voor die minderjarigen die geen 12 jaar zijn, maar toch een 'geldige' vraag hebben.

Onafhankelijke instantie maakt belangenafweging in individuele situaties

Wij erkennen het feit dat er conflicterende belangen kunnen zijn tussen de vrouw die om privacy redenen anonimiteit als geboorte-ouder wil en het opgroeiende kind dat later wil weten wie zijn geboorte-ouder is. Waar het ons om gaat is dat in dit belangenconflict geen absolute voorrang wordt gegeven aan de belangen van één van beide partijen. We vragen dan ook dat een onafhankelijke instantie in een individuele situatie een belangenafweging maakt en een beslissing neemt over de vraag of de anonimiteit van de geboorte-ouder opweegt tegen het belang van het kind om zijn ouder te kennen. Deze opdracht zou kunnen opgenomen worden door een federale centrale autoriteit. Indien een geboorte-moeder weigert om haar toestemming te verlenen, zien wij zeker mogelijkheden in een bemiddeling. Een tussenkomst van een bemiddelaar die meer uitleg geeft aan de moeder opdat zij met meer kennis van zaken een beslissing kan nemen, is een positief instrument, maar is op zich onvoldoende. Een afweging van (tegenstrijdige) belangen is absoluut noodzakelijk.

Ook het temporele aspect zal hier zeker een rol spelen. Wanneer kinderen zich vragen (beginnen) stellen, zal de aard van de vragen ongetwijfeld doorheen de tijd variëren. Het zal belangrijk zijn voor deze diversiteit aan vragen oog te hebben. Men kan zich bijvoorbeeld afvragen of er een bepaalde

⁸ Kinderrechtencommissariaat, Advies verzoekschrift '*Legaliteit adopties uit anonieme bevalling Frankrijk*', 2010-2011/6, www.kinderrechtencommissariaat.be bij Adviezen en standpunten.

⁹ Kinderrechtencommissariaat, Advies '*discreet bevallen*', 16 februari 2009, nr. 2008-2009/02, www.kinderrechtencommissariaat.be bij Adviezen en standpunten.

leeftijd moet aangegeven worden waarop kinderen van hun afstamming in kennis moeten worden gebracht. De vraag of kinderen al dan niet toegang krijgen tot bepaalde informatie zal hoe dan ook steeds moeten ingebed zijn in een proces en kan onmogelijk een momentopname zijn.

Weten van wie je afstamt minimum

Tot slot is het een belangrijke vraag hoe het initiatief van een geboortemoeder ten aanzien van haar kind vorm kan krijgen. Wij merken in de praktijk dat minderjarige moeders die hun kind afstaan bijvoorbeeld na verloop van tijd duidelijke signalen geven om contact te kunnen en mogen hebben met hun kind. We botsen hier op het onderscheid tussen 'het kennen van de identiteit van de biologische ouders' en het 'kennen van de ouders'.

Uit het primaat dat zowel het Kinderrechtenverdrag als het VN Kinderrechtencomité bij biologische ouders leggen, alsook uit het feit dat artikel 7 de voorkeur voor het opgroeien bij de (biologische) ouders legt, zou kunnen afgeleid worden dat het weten van wie je afstamt een minimumnorm is, en dat alles wat verder gaat dan dat, zoals bijvoorbeeld het contact hebben met ouders, dient aangemoedigd te worden.¹⁰

Hierin zou je ook een argument kunnen vinden om kinderen niet onmiddellijk na de geboorte in een adoptiegezin onder te brengen, maar hen de eerste maanden op 'neutraal terrein' te laten opgroeien.

Belang van goede begeleiding

Goed overwogen beslissing tot afstand doen

Zowel het bestaande onderzoek als de praktijk geven aan dat vrouwen die ongewenst zwanger zijn, hun zwangerschap en de nakende geboorte zeer lang ontkennen. Een regeling die discreet bevallen mogelijk maakt, is bijgevolg bij voorkeur zeer laagdrempelig en eenvoudig op te starten. De begeleiding van afstandsmoeders is cruciaal. Zij moeten grondig geïnformeerd worden teneinde bewust een keuze te kunnen maken. Zij moeten ook de nodige tijd krijgen om een gefundeerde beslissing te nemen. Ook vanuit het perspectief van het kind is dit belangrijk. Wanneer kinderen zich vragen over hun herkomst stellen, dan kan het voor hen zeer belangrijk zijn om te vernemen dat de beslissing tot afstand overwogen tot stand is gekomen en geen paniekbeslissing is geweest.

Federale centrale autoriteit en ambtenaar discrete bevalling

Ook de kinderen zelf zouden beroep moeten kunnen doen op een instantie die hen in het hele proces begeleidt. Het lijkt hierbij aangewezen aansluiting te zoeken bij de expertise van de bestaande hulp- en dienstverlening. Het Kinderrechtencommissariaat sluit zich aan bij de suggestie van Professor Patrick Senaeve in deze.¹¹ Hij suggereert om de bevoegdheid tot bewaring, beheer en kennisgeving van de gegevens over de herkomst van het kind in geval van discrete bevalling toe te vertrouwen aan de Federale centrale autoriteit inzake adoptie. Naar analogie met de instelling van een Vlaamse Adoptieambtenaar pleit Senaeve voor de instelling van een Ambtenaar discrete bevalling.

4.4. Breder debat nodig over afstamming

Uit het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat is de voorbije jaren gebleken hoe belangrijk het is te willen weten van wie je afstamt. Deze vragen

¹⁰ M. Van den Brink (2006), *Moeders in de Mainstream: een genderanalyse van het werk van het VN-Kinderrechtencomité*, Utrecht: Universiteit Utrecht.

¹¹ Nota hoorzitting senaatscommissies Justitie en Volksgezondheid - 5 maart 2013 - Patrick Senaeve (KUL).

duiken op bij kinderen en jongeren die verwekt zijn via anoniem donorschap, in binnen- of buitenland geadopteerd zijn, van wie de moeder in Frankrijk anoniem is bevallen of kinderen die via een draagmoeder ter wereld zijn gekomen. Deze kinderen en jongeren hebben een biologische realiteit en een sociale realiteit. En ook al is het sociale aspect voor de meesten onder hen het belangrijkste, toch hebben zij te maken met twee loyaliteiten. 'Die bijten elkaar niet, maar ze vervangen elkaar ook niet', aldus Ties van der Meer, voorzitter van Stichting Donorkind in Nederland.¹²

Het Kinderrechtencommissariaat is voorstander van een maatschappelijk en politiek debat over kinderen en opvoeding door ouders van wie zij niet biologisch afstammen. Dit debat vraagt een brede, interdisciplinaire invulling. De vraag waar we in onze samenleving familiebanden op baseren en hoe ze juridisch moeten worden vormgegeven, zou het onderwerp moeten zijn van een brede discussie over familierecht. Veel nieuwe familievormen passen immers niet in het huidige familierecht.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt bovendien fundamenteel onderzoek naar de behoeften van kinderen rond onder meer hun recht op informatie. Welke ondersteuning en begeleiding vragen kinderen? Hoe percipiëren kinderen het donorschap, draagmoederschap, adoptie? Dit onderzoek is noodzakelijk om in het bredere debat het perspectief en het belang van kinderen en jongeren duidelijk tot zijn recht te laten komen.

¹² A. Barendsen en L. Bosch, 'Afstammen van twee moeders', *Right*, maart 2013, 16-17.